




<p>УХВАЛЕНО Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди протокол № 1 від 17 лютого 2020 року</p>		<p>Шифр документа 04-05/22.20 Ф.МП-05-03</p>	<p>Система управління якістю у ХНПУ імені Г.С.Сковороди</p> <p><b>ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ХНПУ імені Г.С.Сковороди</b></p> <p>додаток до МП-05 Моніторинг та управління процесами</p>	<p>ЗАТВЕРДЖЕНО наказом ректора від 17 лютого 2020 р. № 17</p>  <p>І.Ф.Прокопенко</p>
--	---	--	--	---

## ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ХНПУ імені Г.С.СКОВОРОДИ

ПОГОДЖЕНО

Декан факультету психології і соціології  
І.Д.Денисенко

  
«17» лютого 2020 р.

Начальник юридичного відділу  
О.В.Тарасенко

  
«17» лютого 2020 р.

РОЗРОБНИК

Начальник відділу менеджменту і моніторингу  
діяльності університету  
В.І.Плахтєєва

  
«17» лютого 2020 р.

ОРИГІНАЛ

**Розроблено:** Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди.

**Розробник:** Начальник відділу менеджменту і моніторингу діяльності університету В.І.Плахтеєва.

**Ухвалено:** Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди протокол № 1 від «14» січня 2019р.

**Затверджено та введено в дію:** наказом ректора Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди № 41 -од від «14» січня 2019р.

## **I. Загальні положення**

- 1.1.** Порядок проведення моніторингових досліджень (далі - Порядок) визначає механізм підготовки та проведення внутрішніх моніторингових досліджень (далі - моніторинг) в ХНПУ імені Г.С. Сковороди (далі – ХНПУ).
- 1.2.** Моніторинг в ХНПУ проводиться відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Наказу МОН № 54 від 16 січня 2020 року «Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти», інших актів законодавства, цього Порядку, нормативних документів університету, Програми моніторингового дослідження.
- 1.3.** Порядок розроблено з використанням «Технології розробки анкет для моніторингових досліджень освітніх проблем» (за Т.О. Лукіною).
- 1.4.** Основний зміст моніторингу полягає в одержанні інформації про стан діяльності університету з метою прийняття управлінських рішень щодо переведення його на якісно новий рівень.
- 1.5.** Моніторинг проводиться з метою виявлення та відстеження тенденцій у розвитку якості освітнього процесу та інших видів діяльності, встановлення відповідності фактичних результатів усіх процесів системи управління якістю ХНПУ заявленим цілям, оцінювання ступеня і причин відхилень від цілей. Метою моніторингових досліджень є поширення позитивних та усунення негативних практик викладання, вивчення динаміки якості навчальних курсів та якості викладання.
- 1.6.** Моніторинг пов'язується зі спостереженням та оцінюванням результатів діяльності університету, з подальшим їх аналізом і вжиттям заходів для підвищення рівня підготовки випускників ЗВО.
- 1.7.** Здобувачі освіти, які є особами з особливими освітніми потребами, мають рівний доступ до участі в моніторингових дослідженнях.
- 1.8.** Моніторингові дослідження проводяться державною мовою, крім випадків, коли для досягнення цілей моніторингу доцільним є його проведення англійською мовою, іншими офіційними мовами Європейського Союзу, мовою корінного народу або національної меншини України (проведення моніторингу іншою мовою, крім державної, має бути обґрунтовано в Програмі).
- 1.9.** Моніторингові дослідження повинні відповідати нормам академічної доброчесності.

## **II. Об'єкти, суб'єкти, предмет моніторингу**

## 2.1. Об'єктами моніторингу в ХНПУ можуть бути

- знеособлена інформація про учасників освітнього процесу;
- процеси системи управління якістю;
- різні види діяльності учасників освітнього процесу (навчальна, викладацька, організаційна, управлінська тощо);
- умови здійснення освітньої та управлінської діяльності (матеріально-технічні, санітарно-гігієнічні, нормативно-правові, кадрові, фінансові, навчально-методичні тощо);
- результати запровадження освітніх змін, інновацій;
- стан організації освітнього процесу в ХНПУ;
- результати навчання та розвитку здобувачів освіти, формування їх компетентностей;
- інші об'єкти, визначені у Програмі.

## 2.2. Предметом моніторингу може бути знеособлена інформація щодо ставлення учасників освітнього процесу до:

- процесів системи управління якістю: процесів менеджменту, процесів науково-освітньої і виховної діяльності, забезпечуючих процесів;
- внутрішньої системи забезпечення якості освіти в університеті;
- результатів навчання і розвитку здобувачів освіти, формування їх компетентностей;
- стану організації освітнього процесу в університеті;
- стану навчально-методичного, матеріально-технічного, нормативно-правового, інформаційного, кадрового забезпечення освітньої діяльності;
- різних видів діяльності учасників освітнього процесу;
- умов здійснення освітньої і управлінської діяльності;
- результатів впровадження освітніх змін;
- іншої інформації, визначеної у Програмі.

## 2.3. Суб'єкти моніторингу в ХНПУ — структурні підрозділи, фізичні особи (посади) або групи осіб (спілка, рада, комісія тощо) у межах академічної спільноти, які проводять оцінку та моніторингові дослідження в університеті.

- 2.4. Ініціатором моніторингу може бути будь-який із суб'єктів, зазначених у пункті 2.3 розділу II Порядку, який склав відповідний документ (Програму) і затвердив її належним чином згідно п. 3.5; 3.6.розділу III цього Порядку.
- 2.5. Суб'єктами зовнішнього моніторингу можуть бути: Міністерство освіти і науки, Державна служба якості освіти, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, інші установи, які належать до сфери управління МОН.
- 2.6. Між зовнішнім ініціатором та суб'єктом моніторингу ХНПУ може укладатися договір (або інший документ) про проведення моніторингового дослідження, у якому зазначаються вид і метод моніторингу, порядок оприлюднення, інші положення щодо підготовки та проведення моніторингу за домовленістю сторін.

### **III. Етапи проведення моніторингу**

- 3.1. Моніторингові дослідження в ХНПУ проводяться шляхом обстеження об'єктів діяльності університету, проведення аналізу стану функціонування системи управління якістю університету. Моніторинг може проводитися в усній, письмовій, on-line формі. Під час моніторингового дослідження можуть використовуватися фронтальна, групова або індивідуальна робота учасників дослідження.
- 3.2. Підготовка моніторингового дослідження охоплює:
- обґрунтування теоретичних засад і логічної послідовності моніторингового дослідження;
  - вироблення інструментарію (анкети, бланки інтерв'ю, тести тощо);
  - розробка методичних документів для збирання первинної інформації (поради, пропозиції);
  - формування дослідницької групи відповідно до мети та завдань моніторингового дослідження (розробників Програми й інструментарію, виконавців моніторингу, аналітиків для підготовки підсумкового звіту);
  - навчання спеціалістів моніторингових досліджень;
  - розробка програми обробки даних.
- 3.3. Моніторингові дослідження, що проводяться в ХНПУ, складаються з послідовних, логічно і змістовно взаємопов'язаних етапів:
- на першому етапі складається Програма (документ, в якому визначається: тема, мета, завдання, функції, місце проведення, мова, суб'єкт, об'єкт, предмет

моніторингу, ініціатор, склад дослідницької групи, інструментарій моніторингового дослідження (анкета, бланк інтерв'ю, бланк фіксування результатів спостереження, аналізу документів тощо), строки проведення дослідження і узагальнення результатів, процедура (додається до програми або зазначається який нормативний документ ХНПУ її регулює — Положення, Порядок, Правила, інструкції тощо, затверджені у встановленому порядку), методи і форми (форми запитань) проведення моніторингу, вид моніторингового дослідження, перелік критеріїв оцінювання (додаються до Програми, якщо їх кількість перевищує п'ять), спосіб обробки і аналізу інформації, форма подання висновків, спосіб оприлюднення);

- на другому етапі розробляється анкета або інший інструментарій (підготовка першого варіанту анкети, проведення семантичної експертизи, ранжирування питань анкети, визначення їх вагових коефіцієнтів, її апробація, встановлюється валідність анкетування, коригування анкети), готуються інструктивно-методичні матеріали щодо проведення моніторингу;
- на третьому етапі відбувається вибір шкали для обробки результатів моніторингового дослідження. Експериментальні перевірки показують, що при оцінюванні певних якісних характеристик педагогів, студентів, тобто особистостей, варто застосовувати 10-бальну шкалу, у якій 9-10 балів відповідає ситуації, коли та чи інша якість проявляється завжди, 8-9 балів – проявляється в основному тощо;
- на четвертому етапі проводиться анкетування, інтерв'ю тощо та збір даних;
- на п'ятому етапі проводиться обробка результатів дослідження, узагальнення інформації, формулювання висновків, побудова прогнозів і рекомендацій.

**3.4.** Мета моніторингу — спрямування розвитку освітньої системи на бажаний результат, визначення загальної орієнтації моніторингового дослідження («встановити ефективність», «підвищити ефективність», «удосконалити», «усунути», «запобігти» тощо). Завдання моніторингу витікають з поставленої мети (це може бути: «вивчення кількісних і якісних показників», «вивчення причин й умов», «дослідження критеріїв», «ступінь задоволеності», «дослідження системи заходів, що здійснюються», «відносини між суб'єктами ХНПУ у межах академічної спільноти» тощо).

- 3.5.** Проведення моніторингових досліджень в ХНПУ відбувається з дозволу ректора (проректора) та/або Вченої ради, Виконавчої ради (Ради з якості), суб'єктів досліджень (в межах закону).
- 3.6.** Програма розробляється та підписується суб'єктом моніторингу. Якщо моніторинг ініціював інший суб'єкт, Програма погоджується з ініціатором моніторингу. Програма оприлюднюється у будь-який спосіб, визначений суб'єктом моніторингу та узгоджений із ініціатором моніторингу.
- 3.7.** *Результати моніторингових досліджень:*
- обговорюються і аналізуються на всіх рівнях університету (спілка студентів і молоді, кафедра, факультет, університет);
  - сприяють процесу самовдосконалення педагогічної діяльності викладача;
  - рекомендується враховувати при визначенні міри заохочення;
  - враховуються при визначенні напряму підвищення кваліфікації викладачів;
  - використовуються для прийняття кадрових рішень;
  - враховуються при проходженні конкурсного відбору на викладацьку посаду;
  - враховуються кафедрами при вдосконаленні методичного забезпечення освітнього процесу.
- За результатами проведення моніторингового дослідження керівництво університету, факультету, кафедри може застосовувати різні форми заохочення.
- 3.8.** Висновки та результати моніторингових досліджень обговорюються на Вченій раді, Виконавчій раді (Раді з якості), вчених радах факультетів, на нарадах структурних підрозділів (з занесенням у протокол засідання прийнятих рішень з цих питань) або оприлюднюються іншим способом і можуть бути предметом перевірки внутрішніх аудиторів (протягом року після проведення) за «Програмою проведення внутрішніх аудитів системи управління якістю на 20\_\_ навчальний рік» або позапланових аудитів (внутрішніх і зовнішніх).
- 3.9.** Права на використання інформації, одержаної за результатами моніторингу, належать його ініціатору (якщо інше не визначено договором про проведення моніторингу).

#### **IV. Моніторинг якості освіти в ХНПУ імені Г.С.Сковороди**

- 4.1.** Якість освітньої діяльності — це сукупність характеристик системи освіти та її складових, яка визначає її здатність задовольняти встановлені вимоги окремої особи

та суспільства; ступінь задоволеності здобувачів вищої освіти наданими університетом освітніми послугами; ступінь досягнення поставлених освітніх цілей і завдань. Для вирішення цих завдань в ХНПУ проводиться ефективний *моніторинг* якості освітнього процесу, який полягає у визначенні ступеня відповідності наявних у студентів компетентностей тим, що попередньо планувалися. Цей моніторинг передбачає порівняння навчальних досягнень студентів з нормативною моделлю об'єкта оцінювання, основою якої виступають освітні програми, в яких встановлені вимоги до освіченості студентів та випускників університету.

**4.2.** Внутрішній моніторинг якості освіти здійснюється, як правило, через:

- поточний контроль успішності студента (тестування, міжсесійний контроль, рейтингова система оцінки, участь у науково-дослідній роботі, доклад на конференції, участь в олімпіадах, конкурсах, проєктах);
- модульний контроль (контрольна робота, комп'ютерне тестування, виконання індивідуального дослідного завдання (індз) тощо);
- семестровий контроль рівня знань (заліки, іспити, захист курсових робіт, тестування, захист звітів різних видів практики);
- контроль залишкових знань (ректорський контроль);
- підсумкову атестацію випускників університету (державні іспити, захист випускної кваліфікаційної роботи);
- атестацію аспірантів і докторантів;
- контроль якості викладання;
- атестацію викладачів (стажування, захист кандидатських і докторських дисертацій);
- аналіз і оприлюднення результатів моніторингових досліджень.

**4.3.** Ректорський контрольний замір знань є одним із видів внутрішнього моніторингу і контролю якості освіти студентів, який проводиться з метою:

- оцінки залишкових знань студентів з навчальної дисципліни (або окремого модуля) з наступним аналізом якості навчання та викладання;
- отримання інформації про рівень пізнавальної діяльності, самостійності і активності студентів;
- перевірки якості освітнього процесу на кафедрах і рівня викладання навчальних дисциплін;



- перевірки ефективності використання форм і методів освітньої діяльності;
- для визначення ефективності використання дидактичних засобів і напрямів удосконалення освітнього процесу;
- забезпечення можливості внесення змін до програм навчальних дисциплін.

**4.4.** Складовою моніторингу якості освітньої діяльності є визначення рейтингів кафедр за підсумками навчального року, метою якого є встановлення підрозділів, що роблять найбільший внесок у підвищення якості підготовки фахівців і розвиток наукових досліджень;

**4.5.** Вибір досліджуваної проблеми щодо якості освітнього процесу університету здійснюється, як правило, адміністрацією факультетів і органами студентського самоврядування. Обов'язковим є формулювання мети та гіпотези дослідження, визначення обов'язків дослідницької групи. Формулювання та уточнення мети дає можливість правильно обрати об'єкт дослідження (успішність студентів з певного предмета, системність роботи куратора, професійна компетентність викладача тощо). Дослідницька група у контексті цілеспрямованого дослідження обирає інструментарій відповідно до поставленої мети. За допомогою зібраного діагностичного матеріалу адміністратор, психолог, соціолог, інший компетентний працівник або викладач проводить дослідження (анкетування, тестування, спостереження тощо), а також збирає дані для подальшої їх обробки та інтерпретації. Моніторинг дає можливість на ранніх етапах з'ясувати причини, які сповільнюють освітній процес, а також дозволяє адміністрації факультету самостійно формулювати і вирішувати освітні проблеми.

**4.6.** Психолого-педагогічний супровід моніторингу передбачає аналіз відповідності навчальних досягнень кожного студента рівню його потенційних індивідуальних навчальних можливостей, що дає змогу простежити динаміку його розумового розвитку. Для визначення загального рівня потенційних навчальних можливостей враховуються такі індивідуальні показники кожного студента: обсяг довільної уваги, продуктивність довготривалої пам'яті, продуктивність словесно-логічного мислення, рівень розумового розвитку, творчий потенціал тощо. Усі ці показники підлягають аналізу та колективній експертній оцінці з боку психологів, кураторів та викладачів. Вести мову про ефективність праці викладача можна лише тоді, коли її результати засвідчують, що викладач зумів максимально реалізувати навчальний потенціал кожного зі своїх вихованців та об'єктивно оцінив їх навчальні досягнення. При ефективній праці викладача абсолютна різниця між потенційно можливими

навчальними досягненнями студентів і їх фактичними навчальними досягненнями має бути мінімальною.

- 4.7. Оскільки забезпечення якості виступає завданням для цілої університетської громади та всіх структурних підрозділів, відповідно професорсько-викладацький склад, здобувачі вищої освіти, представники адміністрації і допоміжних служб — всі розділяють відповідальність за якість університету і проводять регулярний моніторинг його діяльності в межах своїх повноважень з дотриманням цього Порядку і іншої нормативної документації ХНПУ. (Відповідальні: проректори за напрямками діяльності, декани факультетів, завідувачі кафедр, керівники відділів, центрів, служб, інші керівники структурних підрозділів університету).

## V. Методи моніторингових досліджень в ХНПУ

- 5.1. Методами моніторингового дослідження можуть бути:

- опитування різних груп респондентів;
- тестування (інші інструменти вимірювання навчальних досягнень);
- спостереження за освітнім процесом та іншими процесами діяльності університету;
- метод експертних оцінок;
- аналіз документів ХНПУ;
- інші методи, визначені у документах системи управління якістю ХНПУ імені Г.С.Сковороди і у цьому Порядку.

- 5.2. **Методи опитування:** бесіда, соціометричний метод, метод анкетування, інтерв'ювання.

**Опитування** — метод збору інформації про досліджуваний об'єкт під час безпосереднього (бесіда, інтерв'ю) чи опосередкованого (анкетування) спілкування дослідника та респондента через реєстрацію відповідей респондентів на сформульовані запитання.

**Бесіда** — усно-контактна форма опитування. Її проводять відповідно до плану з переліком питань, які потрібно з'ясувати. Бесіда ґрунтується на особистому спілкуванні, що усуває деякі негативні моменти, які виникають, коли використовують запитальник. Бесіда відбувається у вільній формі.

**Соціометричний метод** — це метод опитування, націлений на виявлення міжособистісних відносин шляхом фіксації взаємних почуттів симпатії і неприязні

серед членів групи (наприклад, студентської групи). Його особливість та відмінність від інших традиційних методів опитування (анкетного і інтерв'ю) полягає у цілеспрямованій орієнтації дослідження особливостей міжособистісних відносин у малих групах.

**Анкетування** — один із засобів письмового, усного або on-line опитування значної кількості осіб за певною схемою-анкетою або опитувальним листом. Мета анкетування — зібрати масовий матеріал, який після статистичної обробки використовують для розв'язання певних педагогічних, психологічних та інших завдань.

### 5.3. *При розробці анкет необхідно дотримуватися таких правил:*

- зміст питань повинен відповідати темі, меті та завданням дослідження;
- форма питань має відповідати ідеально типовому конструкту передбачуваного респондента;
- питання повинні бути стислими, зрозумілими, доступними для опитуваних і такими, щоб відповідь могла мати певний ступінь варіативності;
- питання в анкеті слід розбивати на групи (сміслові блоки), забезпечуючи послідовність і логічність їх розміщення;
- анкета має бути охайно оформленою і складена так, щоб вона була придатною для опрацювання;
- анкета має бути валідною;
- анкета має відповідати нормам академічної доброчесності.

**Валідність** (гр. validos – дійсний, придатний, справжній) — критерій якості педагогічного моніторингу, технологій відстеження результативності діяльності освітньої системи; чим більш валідні ці технології, тим надійніше вивчається та вимірюється дана якість; критерій якості тесту, який визначає його придатність для вимірювання того, що він повинен виміряти згідно з задумом.

**Валідна анкета** – обґрунтована, відповідає меті і вимогам анкетування, отримана завдяки їй інформація є об'єктивною, надійною і достовірною.

**Об'єктивність** – це така характеристика якості анкетування, яка проявляється в тому, наскільки отримані результати відповідають дійсності, є достовірними.

**Надійність** – точність діагностичних вимірювань, а також стабільність і стійкість їх результатів по відношенню до впливу різних зовнішніх факторів.

**Точність** анкетування визначає мінімальну або систематичну похибку, з якою можна провести вимірювання даним методом.

**Критерій** – показник якості об'єкта, який характеризує одну з його властивостей; ознака, на основі якої відбувається оцінювання, визначення або класифікація чогось, мірило суджень, оцінки, засіб перевірки істинності або помилковості твердження.

**Респондент** – учасник моніторингового дослідження.

#### 5.4. *Анкета, що застосовується для збору інформації, складається з таких частин:*

- *вступної* — містить звернення до досліджуваного, де пояснюється мета дослідження та порядок заповнення бланка (тут може бути паспортичка, яка складається з декількох запитань, що характеризують самого респондента);
- *основної* — це питання, що безпосередньо стосуються теми дослідження;
- *заключної* — надається можливість у вільній формі висловити свій погляд на будь-які питання, що стосуються досліджуваної теми.

#### 5.5. *За формою питання анкети класифікуються на:*

- *відкриті* — це запитання, на які опитуваний може дати самостійну відповідь у вільній формі (не запропоновано жодних варіантів відповідей, і респондент може висловлюватися на власний розсуд); Наприклад: «За яким критеріями Ви оцінюєте ефективність роботи адміністрації ХНПУ?»
- *напівзакриті* — дають можливість респондентові чи обрати відповідь запропонованого набору варіантів відповідей, чи доповнити своїм варіантом відповіді (в переліку запропонованих відповідей наявні позиції «інше» або «ваш варіант»);
- *закриті* — дають повний перелік варіантів відповідей, пропонуючи обрати один (альтернативний) чи декілька з них (неальтернативні).
- *прямі* — дають змогу одержати інформацію безпосередньо від респондента («Чи задоволені Ви діяльністю ХНПУ імені Г.С. Сковороди?»);

- *непрямі* — використовують, коли від респондента необхідно одержати критичну думку про людей, негативні явища життя, пропонуючи на його розгляд уявну ситуацію, що не вимагає самооцінки конкретно його рис і обставин його діяльності;
- *опосередковані* — сформульовані таким чином, що дають змогу опитуваному висловити свою думку з позиції певної групи, колективу. Часто потрібна інформація отримується за допомогою не одного, а серії питань. Така форма частіше використовується, коли питання торкаються особистого життя респондента, ставлення до певних негативних явищ тощо. При цьому питають не про те, як безпосередньо сам респондент буде поводитися у тій чи іншій ситуації, а як ставляться до цієї ситуації чи явища інші його знайомі, колеги, друзі;
- *дихотомічні* — носять взаємовиключаючий характер і можуть передбачати варіанти відповіді «так – ні» або вибір одного з конкретно зазначених. Ці питання використовуються, коли є потреба зібрати дані про певні факти, дії. Якщо використовується відповідь «так-ні», то сума відповідей на це запитання всіх респондентів має дорівнювати 100%, оскільки третього не дано.

Наприклад: «Чи доводилося Вам брати участь у художній самодіяльності ХНПУ?»

- Так
- Ні.

Питання у форматі «Який Ваш науково-педагогічний стаж?» передбачають вибір одного з наведених варіантів відповідей. Ці відповіді носять взаємовиключаючий характер, отже запитання є альтернативним, оскільки не можна одночасно відмітити два варіанти.

До 3 років	
3-5 років	
5-10 років	
10-20 років	
Більше 20 років	
Не маю наук.-пед. стажу	

- *поліваріантні* питання або питання типу «меню», що передбачають простий вибір одночасно кількох варіантів відповідей або ж вибір з попередньо проведеним ранжируванням обраних варіантів. Наприклад: «У яких фахівцях відділ (центр), у якому Ви працюєте, відчуває потребу?»

№	Спеціальність	
1	Соціолог	

2	Психолог	
3	Юрист	
4	Педагог	
5	Програміст	
6	Інші (вказати, якісаме)	

- шкальні питання, які можуть бути подані у вигляді звичайного запитання з варіантами відповідей, у вигляді рядкової розгортки, та в табличному вигляді. Наприклад: «Чи проводили Ви спеціальні заходи щодо ознайомлення студентів із правилами збереження власного здоров'я?»

- проводи(в)ла систематично;
- проводи(в)ла епізодично;
- не проводи(в)ла взагалі”.

або «Наскільки результативною була профорієнтаційна робота з учнями випускних класів (можливими майбутніми абітурієнтами)? (відмітьте по шкалі рівня результативності).

абсолютно не результативна надзвичайно результативна  
 1 2 3 4 5

Кількість балів може бути різною: 5, 10. Головне, щоб вона була звичною та зрозумілою для респондента.

- таблична форма запитань: «Чи згодні Ви з твердженнями, що характеризують якість ЗВО?» (обведіть, будь ласка, у кожному рядку цифру, що відповідає обраній Вами відповіді).

Твердження	Так	Майжезавжди	Інколи	Ні
Якість – результат взаємодії між викладачем і студентом.	3	2	1	0
Забезпечення якості повинно гарантувати освітнє середовище ЗВО	3	2	1	0
Студентоцентризоване навчання і викладання-запорука якості ЗВО	3	2	1	0
Роль викладача є вирішальною у створенні високоякісного досвіду студентів	3	2	1	0

- питання-діалоги складаються з протилежних висловлювань уявних осіб. Завдання респондента полягає у тому, щоб погодитися з твердженням одного зі співрозмовників. Для надання більшої наочності та імітування «справжності» розмови такі питання часто супроводжуються малюнками, які зображують цих умовних співрозмовників.
- питання-ілюстрації обов'язково містять певний малюнок, що унаочнює відповідну ситуацію. При використанні таких питань-ілюстрацій потрібно зважати на стать респондента і відповідно малювати зображення жінки-співрозмовниці, якщо анкета пропонується жінкам і навпаки.

- *функціональні*. Головне призначення функціональних питань полягає в упорядкуванні самого ходу анкетування, спрямування його у потрібне русло. Функціонально-психологічні, як один із видів таких питань, мають суто психологічне призначення і ставляться з метою зняття психологічної, емоційної напруги, небажаних установок ставлення до опитування респондента, для переходу від однієї теми до іншої, підтримки інтересу до анкети.
- *питання-фільтри* використовують у тому випадку, коли потрібно отримати дані, що характеризують не всіх учасників анкетування, а лише їх певну частину, які мають певні особливості, характерні риси тощо. У таких питаннях обов'язково є посилання на перехід до певного номера запитання анкети, у разі, якщо даний респондент не має такої властивості (звички, думки та інше).

Наприклад, питання № 2 «Чи займаєтеся Ви спортом? (якщо «ні», то переходьте до питання 10)

так

ні

Ці питання призначені для того, щоб відсіяти тих, хто не має жодного відношення до певної проблеми, ситуації, хто не може висловлювати свою думку стосовно конкретних подій, оскільки не є їх учасником. Питання-фільтри полегшують і спрощують наступну роботу досліднику, скорочують час роботи над анкетною респонденту. Дещо аналогічне значення мають також і контрольні питання, які призначені для поліпшення якості отримуваної інформації та спрямовані на перевірку її достовірності. Вони дають можливість перевірити стійкість та несуперечливість відповідей респондентів.

- *питання про факти*. Головне призначення питань про факти полягає у збиранні даних про певні факти об'єктивної реальності, які можна безпосередньо спостерігати або ж вимірювати. Особливо варто відзначити питання про внутрішній стан (або думки, ставлення людей, самооцінку та оцінку інших тощо). Ці питання найскладніші для респондентів і дають найменш достовірну інформацію, саме для перевірки чого й застосовують описані вище питання-фільтри, контрольні запитання, питання-діалоги тощо.

## 5.6. Види анкетування

**За повнотою охоплення:**

- *суцільне* — передбачає опитування всіх без винятку учасників певного процесу, або всю соціальну групу, колектив тощо;
- *вибіркове* — опитується лише вибіркова частина сукупності респондентів.

#### ***За способом заповнення анкет :***

- *пряме* анкетування передбачає записування відповідей анкети власноруч самими опитуваними особами;
- *опосередковане* – якщо ці відповіді записує дослідник.

#### ***За способом спілкування дослідника з респондентами:***

- *особисте (очне)* — передбачає безпосередній контакт дослідника з респондентом. Цей вид анкетування найнадійніший, гарантує добросовісне заповнення анкет, майже стовідсоткове їх повернення, але багато в чому залежить і від уміння дослідника встановити психологічний контакт з респондентами, створити сприятливу атмосферу при опитуванні;
- *заочне* — респонденти відповідають на запитання анкети при відсутності дослідника, який залишає опитувальний лист респонденту і він заповнює його у відсутності дослідника. Цей вид анкетування не дає гарантії в отриманні достовірної особистісної інформації від респондента.

#### ***За кількістю респондентів (за процедурою проведення):***

- *групове* — передбачає опитування одночасно декількох людей;
- *масове* — опитування значної кількості респондентів;
- *індивідуальне* — опитування проводиться по черзі.

Під час проведення групового анкетування, учасників збирають у певний час в одному приміщенні у групи до 20 осіб (як правило), з кожною з яких працює один дослідник. Таке анкетування дає змогу проконтролювати процедуру збору інформації, а також заощадити час. Якщо ж немає можливості зібрати респондентів в одному місті, опитування здійснюється по чергово з кожним індивідуально.

#### ***За способом передачі анкет респондентам:***

- *поштове (пресове)* — анкети розсилаються респондентам і повертаються досліднику поштою або публікуються на сторінках журналів та газет з проханням надіслати заповнені анкети за адресою;
- *on-line* — за цим способом розповсюдження і збір анкет здійснюється електронними засобами зв'язку ( інтернет );



- *роздаткове* — передбачає особисте вручення анкети респонденту. Дослідник вручає анкети кожному учаснику, пояснює мету дослідження та завдання, консультує щодо техніки заповнення анкет і домовляється з опитуваним про термін та спосіб їх повернення.

#### **За відкритістю респондентів:**

- *легальне(відкрите)* — зазначається особа респондента;
- *анонімне* — опитування проводиться інкогніто.

При відкритому анкетуванні респонденти вказують відомості про себе (прізвище, ім'я, по-батькові, час і місце народження, місце проживання, посаду тощо). При анонімному анкетуванні особа респондента залишається невідомою, що дає їй змогу бути більш щирою, а це підвищує репрезентативність інформації про неї, але має ризики корисливої, неправдивої або занадто суб'єктивної інформації. Потрібно урахувати і можливість наклепу.

### **5.7. Шкалювання. Види шкал.**

Кожна зі шкал визначає певний рівень вимірювання об'єкту дослідження, який, у свою чергу, визначається типом відношень між об'єктами (елементами), що залежить від природи їх властивостей або мети впорядкування цих об'єктів та кількістю можливих операцій з числами, які складають відповідну шкалу. Наприклад, при дослідженні навчальних інтересів студентів ми встановлюємо їх межі: дуже великий інтерес – дуже слабкий інтерес. Між цими межами визначається ряд ступенів. В результаті складається наступна шкала навчальних інтересів: дуже великий інтерес (1); великий інтерес (2); середній (3); слабкий (4); дуже слабкий (5). Рекомендується вводити також екстремальні позначення крайніх меж шкали.

*Шкала* — це засіб фіксації результатів вимірювання властивостей об'єктів шляхом впорядкування їх в певну числову систему, в якій відношення між окремими результатами виражене у відповідних числах. В процесі впорядкування кожному елементу вибірки ставиться у відповідність певний бал, що визначає положення даного результату на шкалі.

*Шкалювання* — це операція впорядкування початкових емпіричних даних шляхом перекладу їх в шкальні оцінки. Шкала дає можливість упорядкувати спостережувані явища, при цьому кожне з них одержує кількісну оцінку. Шкалювання допомагає визначити нижчий та вищий ступені досліджуваного явища.

Згідно з цією класифікацією (за С. Стівенсом) розрізняють чотири основні числові системи (або шкали чи способи вимірювання), що називають вимірювальними шкалами – номінальна, порядкова, інтервальна і шкала відношень.

**1. Номінальна шкала** (шкала найменувань, назв), ділить всі об'єкти на групи за якою-небудь ознакою (відмінністю). Вона забезпечує найнижчий рівень вимірювань. Цим ознакам привласнюються певні числа (код), що створює зручності при подальшій обробці експериментальних даних. Ніякого кількісного співвідношення між об'єктами в номінальній шкалі немає. Така шкала може бути використана при вимірюванні таких ознак вибіркової сукупності як, наприклад, стать, рівень освіти, вікова категорія студентів певної вікової категорії, курсу, групи тощо. У середині кожної з виділених груп всі елементи (індивіди) знаходяться у відношенні рівності між собою по основній властивості, але кожна з груп знаходиться у відношенні нерівності по відношенню до інших. Застосування шкали найменувань дає можливість застосовувати деякі статистичні процедури: знаходження частоти розподілу ознаки, визначення середньої тенденції за модальною частотою, обчислення певних коефіцієнтів кореляції (тобто взаємозв'язку) між ознаками – коефіцієнтів Пірсона, Крамера та ін. Наприклад: а) студенти діляться на дві категорії та позначаються: жінки – 01, чоловіки – 02; б) групи порушників правил внутрішнього розпорядку ХНПУ та їх позначення (кодування): в аудиторії – 1, поза аудиторією – 2, у гуртожитку – 3; в) в процесі перевірки відповідності підготовки випускників вимогам державного освітнього стандарту з'являється група атестованих – 1 та неатестованих – 2.

**2. Шкала порядку (порядкова, рангова)** призначена для вимірювання (позначення) ступеня відмінності якої-небудь ознаки або властивості у різних об'єктів. Порядкова шкала забезпечує більш високий рівень вимірювання об'єктів, розширює можливості проведення статистичних процедур, тому що окрім статистичних обрахунків, що властиві порядковій шкалі, можна обчислити медіану, квартилі для вивчення центральних тенденцій, розрахувати коефіцієнти рангової кореляції Спірмена і Кендалла для визначення тісноти зв'язку між ознаками. Найяскравішим прикладом порядкової шкали є 5-бальна система оцінки знань, умінь і навичок або компетентностей. Для неї розроблені критерії та різні методи вимірювання. Значно важче застосовувати порядкову шкалу для кількісних оцінок інших якостей особи (наприклад, у виховному процесі). У разі застосування порядкової шкали об'єкти упорядковуються відповідно до ступеня вираженості (прояву) певної їх властивості

або ознаки. Тепер ці виділені групи не тільки не рівні одна одній, а й розташовуються за мірою збільшення (або зменшення) прояву певної властивості досліджуваного об'єкта.

Різновиди порядкового шкалювання (вимірювання):

- ранжування (у рядок);
- групування (ранжирування по групах);
- парне порівняння;
- метод рейтингу;
- метод полярних профілів.

*Ранжування* — метод дослідження, який полягає у розташуванні респондентом або експертом перерахованих критеріїв за ранговими місцями (від першого, вищого рангу до n-ного за числом перерахованих критеріїв). Об'єкти, що вивчаються, розташовуються в рядок (упорядковуються) за ступенем вираженості певної якості. Перше місце в цьому рядку займає об'єкт з найбільш високим рівнем даної якості, йому привласнюється найвищий бал (числове значення вибирається довільно). Потім кожному об'єкту цього ряду привласнюються нижчі оцінки, відповідні займаним місцям.

*Групування* всієї сукупності об'єктів спостереження в декілька рангів, що достатньо чітко відрізняються один від одного за ступенем прояву вимірюваної ознаки. Приклад: студенти групи згідно з 5-бальною системою оцінки знань, умінь і навичок діляться на відмінників, хорошистів тощо.

*Парне порівняння.* Респонденти порівнюються один з одним (кожен з кожним) за певною ознакою, якістю. Якщо вони однакові, то кожен одержує по балу. Якщо у одного цієї якості більше, ніж у іншого, перший одержує два бали, другий – 0 (як під час спортивних ігор за круговою системою). Підсумовуючи одержані кожним респондентом бали, одержуємо кількісний вираз рівня розвитку даної якості у кожного респондента (його ранг).

*Рейтинг.* У цьому прийомі оцінка об'єкту проводиться шляхом усереднювання оцінних думок групою компетентних експертів. Маючи загальні критерії оцінки (у порядковій шкалі, в балах), експерти незалежно один від одного (в усній або письмовій формі) виносять свої думки. Усереднений результат експертної оцінки є достатньо об'єктивним і називається рейтингом.

*Метод полярних профілів.* Цей прийом припускає застосування для оцінки умовної шкали, крайніми точками якої є протилежні значення ознаки (наприклад: добрий – злий, теплий – холодний тощо). Проміжок між полюсами ділиться на довільну кількість частин (балів). Наприклад: оцінка ступеня довіри кандидату на виборну посаду (впровадження самоврядування у ЗВО) дається за полярною шкалою: (Довіряю повністю) 10 – 9 – 8 – 7 – 6 – 5 – 4 – 3 – 2 – 1 (Зовсім не довіряю).

Більш високий рівень вимірювання і можливість оцінити те, наскільки більше або менше виявляється відповідної властивості, ознаки у вибірковій сукупності, а отже й, у реального об'єкта, забезпечують шкали інтервалів та відношень. Іноді їх називають метричними шкалами (від лат. *metros* – міряю).

**3. Інтервальна шкала** — це повністю впорядкований ряд з рівним інтервалами (відстанями) між об'єктами (пунктами) та відомою загальною для всіх об'єктів постійною одиницею вимірювання. Ця шкала не містить чітко визначеної нульової точки, вона вибирається довільно і з неї починається відлік. На відміну від номінальної та порядкової шкал, в інтервальній з'являється одиниця вимірювання, що можливо тільки для шкали рівних, а не просто впорядкованих інтервалів. Прикладами таких шкал можуть бути температурні шкали, шкали стандартизованого тестування інтелекту. Інтервальна шкала — кількісна. У ній можливі всі арифметичні дії над числами, окрім операції ділення. Таким чином, в інтервальній шкалі не можна визначити в скільки разів один об'єкт більше або менше іншого. Наприклад, якщо респондент відповів правильно на 10 завдань, то це не означає, що він знає удвічі більше респондента, який відповів на 5 завдань цього тесту.

**4. Шкала відношень** відрізняється від інтервальної тільки тим, що має експериментально встановлену нульову точку, тобто точку початку відліку. Нульова точка вказує на повну відсутність вимірюваної властивості. До них належать всі кількісні дані, що одержуються шляхом обчислення кількості об'єктів певної множини (студентів, лекцій, комп'ютерів тощо). Застосування шкали відношень має можливість застосовувати різноманітні складні статистичні процедури, визначати у числовому виразі відношення між шкальними значеннями, розраховувати середні значення ознак та мір їх розсіювання (дисперсію, середнє квадратичне відхилення, математичне очікування), порівнювати міру прояву кожної з властивостей певного об'єкту тощо. Головна складність у використанні цих типів шкал пов'язана з обґрунтуванням рівності інтервалів між шкальними значеннями та вибір нуля.

## 5.8. Основні дефекти анкет та помилки при їх складанні

- порушення загальної структури анкети;
- відсутність чітких цілей та завдань конкретного анкетування;
- громіздкість анкети, що може призвести до формального заповнення анкети респондентом або ж відмови приймати участь в анкетуванні;
- непродуманість порядку розташування запитань в анкеті, що проявляється у суттєвих змінах відповідей на питання при зміні послідовності їх подання;
- вплив на думку респондента через формулювання запитань та відповідей;
- перенесення частини питання на іншу сторінку;
- неповний опис різних ситуацій при складанні закритих питань анкети, коли людина не може вибрати найбільш підходящий варіант;
- порушення основних правил використання типів шкал, що може проявитися у змішуванні різних шкал (наприклад, номінальної та порядкової), вміщенні у варіанти відповідей подібних або суперечливих тверджень тощо;
- відсутність поміток для переходу на інше питання, якщо воно стосується не всіх респондентів (порушення правил складання питань-фільтрів);
- часте використання в анкеті варіантів відповідей «не знаю» або «важко відповісти».

## 5.9. Метод інтерв'ю

*Інтерв'ю* — метод збору інформації, що ґрунтується на вербальній соціально-психологічній взаємодії між інтерв'юером і респондентом з метою одержання даних, які цікавлять дослідника. Під час інтерв'ю контакт між дослідником і респондентом здійснюється за допомогою інтерв'юера, який ставить запитання, передбачені моніторинговим дослідженням, організовує та спрямовує бесіду з кожною людиною, фіксує одержані відповіді згідно з інструкцією.

## 5.10. Види інтерв'ю

### *За технікою проведення:*

- *вільне інтерв'ю* — коли, як правило, немає плану і завчасно сформульованих запитань;
- *глибинне інтерв'ю* — має за мету отримати інформацію, яка засвідчує не лише наявність того чи іншого факту, явища, але й пояснює причини появи даних фактів, явищ;

- *фокусоване інтерв'ю* — вивчення громадської думки відносно конкретної події, факту, ситуації;
- *стандартизоване інтерв'ю* — спілкування інтерв'юера та респондента регламентовано детально розробленим опитувальником й інструкцією інтерв'юера, який зобов'язаний точно дотримуватися сформульованих запитань та їх послідовності. У стандартизованому інтерв'ю, звичайно, переважають закриті питання;
- *напівстандартизоване інтерв'ю* — поєднує в собі особливості вільного і стандартизованого інтерв'ю.

#### ***За процедурою проведення:***

- *панельне інтерв'ю* — багаторазове інтерв'ю одних і тих же респондентів щодо однієї і тієї ж проблеми через певні проміжки часу;
- *групове інтерв'ю* — запланована бесіда, у процесі якої дослідник прагне започаткувати дискусію в групі;
- *клінічне інтерв'ю* — тривала, глибока бесіда, мета якої полягає в одержанні інформації про внутрішні спонукання, мотиви, схильності респондентів;
- *фокусоване інтерв'ю* — короткочасна бесіда, мета якої полягає в отриманні інформації про конкретну проблему, процес або явище, про реакції суб'єкта на задану дію.

#### ***За типом респондентів інтерв'ю бувають:***

- *з відповідальною особою,*
- *з експертом,*
- *з рядовим респондентом.*

Однією з основних умов, які впливають на достовірність і надійність інформації, є наявність якісного опитувальника та дотримання правил його застосування.

***Опитувальник*** — документ, у якому сформульовано й тематично згруповано запитання, передбачено місце для записів відповідей на них. До опитувальників додають, так звані, протоколи інтерв'юера, що містять основні відомості про процес інтерв'ю.

На інтерв'ю впливають місце, обставини, тривалість проведення, моральна атмосфера. Метод інтерв'ю дає змогу одержати глибинну інформацію про думки, погляди, мотиви, уявлення респондентів. Суттєвою його особливістю є, здебільшого,

зацікавленість респондента опитуванням, яка забезпечується особистим контактом учасників інтерв'ю.

## 5.11. Тестування як метод вимірювання (інші інструменти вимірювання навчальних досягнень).

**Метод вимірювання** — це спосіб, за допомогою якого здійснюється надання кількісного значення показнику, який вимірюється. Якщо як метод вимірювання використовується *тестування*, то воно розглядається як процес вимірювання кількісних показників за допомогою тесту.

**Вимірювання** — процедура виставлення чисел (зазвичай вони називаються балами) за певні характеристики особи у такий спосіб, щоб числа відображали ступінь, до якого особа володіє цими характеристиками.

Вибір того чи іншого методу вимірювання знань ґрунтується на критеріях, які визначають їх якість. Найважливішими критеріями є валідність, об'єктивність, надійність і точність.(п.5.3.)

Найбільш фундаментальним є критерій валідності (обґрунтований, дійсний, придатний, той, що має силу). Валідність використовується для загальної характеристики тесту в аспекті відповідності одержаних результатів меті та вимогам оцінювання. Коефіцієнт валідності дорівнює коефіцієнту кореляції між результатами, одержаними різними методами за однакових умов, і показує, наскільки збігаються результати вимірів. У стандартних вимогах до педагогічних тестів їх валідність має визначатися як комплекс інформації про характеристики тесту, процедури тестування та методики оцінювання.

Ще один критерій методу вимірювання — об'єктивність. Він показує, наскільки мінімізовано вплив суб'єктивних факторів. Об'єктивність досягається шляхом стандартизації умов проведення вимірювання, умов оцінювання, умов аналізу результатів і забезпечується за допомогою об'єктивності проведення вимірювання, об'єктивності обробки даних та об'єктивності інтерпретації результатів. Критерії валідності й об'єктивності фактично є первинними, оскільки порушення одного з них призводить до порушення критеріїв надійності та точності, які, незважаючи на їх важливість, виступають як похідні.

Надійність методу вимірювання визначається ступенем стійкості результатів. Цей показник впливає на точність, з якою можна виміряти ту чи іншу конкретну

ознаку. Перевірка надійності методу стосується насамперед співставлення результатів при повторних вимірах.

Надійність методу залежить від:

- об'єктивності методу (об'єктивності процедур тестування);
- параметрів інструменту вимірювання (якості тесту);
- стабільності характеристики, що вимірюється.

Ступінь надійності методу визначається за допомогою коефіцієнта надійності. Коефіцієнт надійності тісно пов'язаний з помилкою вимірювання, яка визначається точністю методу. Точність методу визначає мінімальну або систематичну похибку, з якою можна провести вимірювання даним методом. Чим вища точність методу, тим менша помилка під час вимірювання, тим більша надійність цього методу. З теорії похибок випливає таке твердження: при усуненні інших систематичних похибок зміни у результатах вимірювання підпорядковуються статистичним закономірностям.

**Інструмент вимірювання** — засіб, за допомогою якого здійснюється вимірювання (наприклад, під час усного опитування і письмової роботи інструментом вимірювання є структуровані завдання; під час тестування – тест, складений з тестових завдань).

**Тест** – сукупність взаємопов'язаних контрольних завдань, які дозволяють надійно та валідно виміряти та оцінити знання, уміння та будь-які інші характеристики особистості.

З точки зору вимірювання тестові завдання можна поділити на дві загальні категорії: ті, в яких екзаменовані вибирають правильні чи найкращі відповіді, базуючись на інформації, поданій у тестовому завданні, та ті, в яких вони мають надати відповіді самостійно. Когнітивні здатності, що потрібні для відповіді на завдання з двох зазначених категорій, є різними незалежно від змісту завдання. Завдання з першої категорії називаються запитаннями багатовибіркового типу. До другої категорії належать завдання з короткою або довгою відповіддю, есе.

Найпоширеніші тестові завдання складаються з двох частин:

- умови, що описує певну проблему і ставить завдання перед екзаменованим;
- списку варіантів відповідей, серед яких як мінімум один є правильною чи найкращою відповіддю, а решта – дистрактори – є неправильними.

Звітні форми за результатами тестування мають містити настільки повну інформацію, наскільки це забезпечується можливостями методу тестування.



Інформація може бути повною мірою використана лише тоді, коли при створенні тесту реалізовано усі етапи його проектування: визначено домен оцінювання, побудовано матрицю тесту, створено тестові завдання і проведено відповідну специфікацію. Звітні форми мають забезпечувати реалізацію зворотного зв'язку з освітнім процесом. Отже, ця інформація дає можливість після її детального аналізу впливати на освітній процес. В іншому випадку вона не є такою, що формує, вона лише констатує. Дані у звітних формах за інформативністю мають забезпечити здійснення моніторингу та управління якістю підготовки. Отже, будуючи систему моніторингу, слід знати, якими даними ми можемо і повинні користуватися, а вже тоді – як ці дані отримати, тобто виміряти.

## 5.12. Метод спостереження

*Спостереження* — метод збору об'єктивної інформації, що полягає в безпосередній реєстрації фактів, явищ, процесів, які відбуваються в ХНПУ. Результати в тій або іншій формі фіксуються дослідником і потім перевіряються. При цьому збирається і фіксується за допомогою технічних приладів (кінокамера, фотоапарат, магнітофон, телефон, телевізійна та інша техніка) лише та інформація, яка може бути використана для опису, а потім і пояснення проблемної ситуації, яка досліджується. Для спостереження характерними є систематичність, планомірність і цілеспрямованість. Найважливішою його перевагою порівняно з іншими методами є синхронність із досліджуваним явищем, процесом. Це дає змогу безпосередньо описати учасників освітнього процесу за конкретних умов у реальному часовому просторі. Дослідник особисто спостерігає явище, котре вивчає (трудовий колектив, факультет, кафедру, студентську групу, мікрогрупу, певну особу, інше) і додає до цього свою оцінку стосовно зібраної інформації.

## 5.13. Види спостереження:

- повне;
- включене;
- спостереження-участь.

При *повному спостереженні* дослідник безпосередньо вивчає явища, прагнучи найбільш повно й чітко зафіксувати виявлені факти.

При *включеному спостереженні* дослідник спеціально входить до групи, що вивчається.

*Спостереження-участь* здійснює дослідник через власне службове чи громадське становище. При цьому він активно впливає на явище, яке вивчає.

Використання методу спостереження ефективно в таких випадках:

- у процесі отримання попередньої інформації, необхідної для уточнення напрямів запланованого моніторингового дослідження, оскільки професійно проведене спостереження надає дослідникові нові характеристики досліджуваного об'єкта, допомагає звільнитися від традиційного підходу до вирішення проблеми;
- для отримання ілюстративних даних, які суттєво доповнюють статистичний аналіз даних, одержаних за допомогою масового опитування;
- за умови, що саме спостереження є найпридатнішим, найефективнішим методом досягнення цілей дослідження, перевірки вироблених гіпотез.

Моніторингове дослідження, в якому застосовують спостереження, планують і проводять у такій же послідовності, як і інші методи моніторингових досліджень, поетапно. Конкретні зміст і спрямованість кожного етапу підготовки та проведення моніторингового дослідження залежать від особливостей досліджуваної проблеми й власне методу спостереження.

#### **5.14. Метод експертних оцінок (залучення експертів)**

Метод експертних оцінок (гр. *method* – шлях дослідження або пізнання; лат. *expertus* - досвідчений) – метод прогнозування, заснований на досягненні згоди групою експертів. Використання цього методу полягає у взятті до уваги думки і оцінки фахівців, провідних у певних галузях знань, експертів з різних питань, котра спирається на їхній професійний науковий і практичний досвід. Основне завдання цього моніторингового дослідження — сформулювати запитання, правильно обрати експертів й організувати роботу з ними. Розрізняють дві основні форми опитування експертів: індивідуальні та групові. Опитування можуть бути очними (безпосередніми) та заочними, письмовими й усними, складатися із загальних і конкретних запитань. Як експерти запрошуються вчені, до кола наукових інтересів яких належать проблеми, що стосуються предмета експертизи, та практичні працівники, які мають значний професійний досвід. Опитування експертів проводяться очно або заочно, можливі індивідуальні й групові опитування. Під час групового обговорення проблеми, що цікавить дослідника, можливо, буде висловлено декілька думок. Усі вони узагальнюються та аналізуються дослідником, який вдається у таких випадках до встановлення осередненої думки, котру підтримує більшість експертів. Експертами можуть бути зовнішні стейкхолдери університету. Метод експертних оцінок може (за потребою) застосовуватися під час проведення внутрішніх аудитів в ХНПУ.

В педагогічних моніторингових дослідженнях широко використовується метод залучення експертів для оцінки стану досліджуваних об'єктів (наукові конференції, засідання, наради тощо)

### **5.15. Метод аналізу документації**

Документ — це предмет, створений людиною та призначений для зберігання й передавання інформації. Документами є не тільки офіційна та неофіційна письмова інформація, а й фотографії, аудіо-, відеозаписи, книжки, рукописи, листи, отже увесь документальний матеріал.

Розрізняють два способи вивчення, аналізу й обробки документальної інформації: традиційний (класичний) і формалізований (контент-аналіз).

*Традиційний аналіз* полягає в огляді документа (зовнішнє дослідження) та вивченні його змісту (внутрішнє дослідження). Мета зовнішнього дослідження — встановити вид документа, час і місце створення, авторство й мету створення, достовірність документа та його контексту. Внутрішній аналіз складається зі змістовного і юридичного аналізу, та за потребою, психологічного аналізу тексту (зображення). Окремі види документів, через свою специфіку, потребують спеціальних методів аналізу і залучення до їх виконання спеціалістів різних галузей знань.

Юридичний аналіз застосовується для всіх нормативних документів ХНПУ. Його специфіка полягає передусім у тому, щоб правильно вживати й інтерпретувати юридичну термінологію.

Психологічний аналіз застосовується, як правило, при розгляді особистих документів. Його основне завдання — аналіз психологічного стану клієнта, його емоційного настрою.

*Формалізований аналіз* здійснюють заздалегідь підготовленою програмою. Застосовують цей аналіз за наявності значного за обсягом документального матеріалу, коли потрібні висока точність і об'єктивність аналізу. Це метод якісно-кількісного аналізу документів. Сутність його полягає в алгоритмізованому виокремленні в тексті певних елементів змісту згідно з метою та завданнями дослідження, класифікації виокремлених елементів відповідно до концептуальної схеми, їх підрахунку і кількісного представлення результатів. Потенційними об'єктами контент-аналізу можуть бути різноманітні документальні джерела, які містять текст: книги, періодичні видання, промови, урядові постанови, матеріали нарад, статті в засобах масової інформації та ін. Його використання є доцільним, якщо потрібен високий ступінь

точності, об'єктивності аналізу матеріалу або якщо цей матеріал значний за обсягом і не систематизований.

У ХНПУ застосовується переважно традиційний внутрішній аналіз документів.

#### **5.16. Експериментальний метод**

Експериментальний метод дає можливість моделювати процеси системи управління якістю, виявляти нові чи уточнювати раніше відомі факти, перевірити певну гіпотезу або нововведення, а також слугує джерелом одержання фактичного матеріалу. Експериментальний метод застосовується для перевірки ефективності нових форм і методів в освітньому процесі та інших видах діяльності університету.

*Педагогічний експеримент* — комплекс методів дослідження, що забезпечує науково-об'єктивну і доказову перевірку правильності обґрунтованої на початку дослідження гіпотези. Він дає змогу зробити опис явища і пояснити його. Це цілеспрямоване, конкретно організоване дослідження, створені умови, певна система впливів і дій, які дають змогу планово втручатися в процес, змінювати і кількаразово повторювати особливості його протікання, стежити за особливостями прояву і змінами певних якостей особистості, результатами освітнього процесу. Цей метод є комплексним, оскільки передбачає поєднання спостереження, опитування, створення педагогічних ситуацій, впровадження програми експериментальної роботи, різних видів моніторингових досліджень.

**5.17. Самооцінка** – метод, який використовується в педагогічному моніторингу для оцінки особистістю самої себе, а також визначення її якості та місця серед інших осіб.



ДОЗВОЛЯЮ

підпис, посада (ПБ)

« \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

№ п\п	<b>ПРОГРАМА МОНІТОРИНГОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ*</b>		Відповідність Програми «Порядку проведення моніторингових досліджень» (пп.)
1.	<b>Тема</b>	визначається ініціатором моніторингу)	3.3.
2.	<b>Мета, завдання, функції</b>	мета — «встановити ефективність», «підвищити ефективність», «удосконалити», «усунути», «запобігти» тощо. Завдання витікають з поставленої мети — «вивчення кількісних і якісних показників», «вивчення причин й умов», «дослідження критеріїв», «ступінь задоволеності», «дослідження системи заходів, що здійснюються», «відносини між суб'єктами ХНПУ у межах академічної спільноти» тощо Функції — управлінська, інформаційна, мотиваційна, стимулююча, діагностична, прогностична тощо	1.5.;3.3.; 3.4.
3.	<b>Місце проведення</b>	ХНПУ, адреса навчального корпусу, № гуртожитку тощо	1.8.;3.3
4.	<b>Мова</b>	проводиться державною мовою; проведення моніторингу іншою мовою, крім державної, має бути обґрунтовано в Програмі	1.8.;3.3.
5.	<b>Суб'єкт</b>  _____ підпис	структурні підрозділи, фізичні особи (посади) або групи осіб (спілка, рада, комісія тощо) у межах академічної спільноти, які проводять оцінку та моніторингові дослідження в університеті.	1.7.; 2.3.; 2.4.; 2.5.; 2.6.; 3.3.; 3.5; 3.6.; 4.5.; 4.6.; 4.7.
6.	<b>Об'єкт</b>	знеособлена інформація про учасників освітнього процесу; процеси системи управління якістю: процеси менеджменту, процеси науково-освітньої і виховної діяльності, забезпечуючи процеси; внутрішня система забезпечення якості освіти в університеті; результати навчання і розвитку здобувачів освіти, формування їх компетентностей; стан навчально-методичного, матеріально-технічного, нормативно-правового, інформаційного, кадрового забезпечення освітньої діяльності; стан організації освітнього процесу, різні види діяльності учасників освітнього процесу, умови здійснення освітньої і управлінської діяльності; результати впровадження освітніх змін, інші об'єкти.	2.1.;3.3.

7.	<b>Предмет</b>	предметом моніторингу може бути знеособлена інформація щодо ставлення учасників освітнього процесу до: процесів системи управління якістю, внутрішньої системи забезпечення якості освіти в університеті; результатів навчання і розвитку здобувачів освіти, формування їх компетентностей; стану навчально-методичного, матеріально-технічного, нормативно-правового, інформаційного, кадрового забезпечення освітньої діяльності; різних видів діяльності учасників освітнього процесу; умов здійснення освітньої і управлінської діяльності; результатів впровадження освітніх змін тощо	2.2., 3.3.
8.	<b>Ініціатор</b>  _____ підпис	ініціатором моніторингу може бути будь-який із суб'єктів, який склав відповідний документ (Програму) і затвердив її належним чином.	2.2.; 2.3.; 2.4.; 2.5.; 3.3.; 3.6.; 3.9.
9.	<b>Склад дослідницької групи</b>	визначається відповідно до мети та завдань моніторингового дослідження: розробники Програми й інструментарію, виконавці моніторингу, аналітики для підготовки підсумкового звіту; вказати посаду або курс, групу (якщо студенти), ПІБ.	3.2.; 3.3.
10.	<b>Строки проведення і узагальнення результатів дослідження.</b>	дата (початкова і кінцева)	3.3.
11.	<b>Процедура</b>	додається до програми або зазначається який нормативний документ ХНПУ її регулює: Положення, Порядок, Правила, інструкції тощо, затверджені у встановленому порядку протоколом та/або наказом, про що робиться помітка «до програми додається».	3.3.; 3.5.; 3.6. 3.7.; 3.8.
12.	<b>Метод проведення моніторингового дослідження. Вид моніторингу. Форма запитань.</b>	Методи проведення дослідження: опитування; тестування; спостереження за освітнім процесом та освітньою діяльністю; аналіз документації, експериментальний, інші методи, визначені у Програмі. Вид і форми (в залежності від методу — описані у Порядку).	3.3.; 5.1.; 5.2.; 5.3.; 5.4.; 5.5.; 5.6.; 5.7.; 5.8.; 5.9.; 5.10.; 5.11; 5.12.; 5.13.; 5.14.; 5.15.; 5.16.; 5.17.
13.	<b>Інструментарій дослідження</b>	анкета, бланк інтерв'ю, бланк фіксування результатів спостереження, аналізу документів, тест тощо	3.2.; 3.3.; 5.11
14.	<b>Перелік критеріїв оцінювання, показників, індикаторів визначення тощо</b>	Надається перелік у програмі, якщо їх кількість п'ять і менше і додаються до Програми, якщо їх кількість перевищує п'ять, про що робиться помітка «до програми додається»	3.3.
15.	<b>Спосіб обробки і аналізу інформації</b>	комп. програма або без комп. програм	3.3.
16.	<b>Форма подання висновків, спосіб оприлюднення</b>	звіт на Виконавчій раді (Раді з якості) сайт університету або інша форма, визначена суб'єктом (ініціатором)	2.6.; 3.3.; 3.7.; 3.8.; 3.9.
* Програма розробляється та підписується суб'єктом моніторингу. Якщо моніторинг ініціював інший суб'єкт, Програма погоджується з ініціатором моніторингу. Програма оприлюднюється у будь-який спосіб, визначений суб'єктом моніторингу та узгоджений із ініціатором моніторингу. Моніторинг проводиться з дозволу ректора (проректора) та/або Вченої ради, Виконавчої ради (Ради з якості)..			



ДОЗВОЛЯЮ

\_\_\_\_\_

підпис, посада (ПІБ)

«\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

№ п/п	<b>ПРОГРАМА МОНІТОРИНГОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ* В ХНПУ імені Г.С.СКОВОРОДИ</b>	
1.	Тема	
2.	Мета, завдання, функції	
3.	Місце проведення	
4.	Мова	
5.	Суб'єкт  _____	
	підпис	
6.	Об'єкт	
7.	Предмет	
8.	Ініціатор  _____	
	підпис	
9.	Склад дослідницької групи	
10.	Строки проведення і узагальнення результатів дослідження.	
11.	Процедура	
12.	Метод проведення моніторингового дослідження. Вид моніторингу. Форма запитань.	
13.	Інструментарій дослідження	
14.	Перелік критеріїв оцінювання, показників, індикаторів визначення тощо	
15.	Спосіб обробки і аналізу інформації	
16.	Форма подання висновків, спосіб оприлюднення	

\* Програма розробляється та підписується суб'єктом моніторингу. Якщо моніторинг ініціював інший суб'єкт, Програма погоджується з ініціатором моніторингу. Програма оприлюднюється у будь-який спосіб, визначений суб'єктом моніторингу та узгоджений із ініціатором моніторингу. Моніторинг проводиться з дозволу ректора (проректора) та/або Вченої ради, Виконавчої ради (Ради з якості)..